

RIKSARKIVAREN

Miljøverndepartementet
Postboks 8013 Dep.
0030 OSLO

Deres ref.
2002-458-1/K/Thg/tla

Vår ref.
02/1414 A. 008 FrMe

Dato
28.06.2002

HØRINGSUTTALELSE: NOU 2002: 1 FORTID FORMER FRAMTID – UTFORDRINGER I EN NY KULTURMINNEPOLITIKK

Riksarkivaren er ikke oppført i høringslisten for NOU 2002: 1, men går likevel ut fra at Miljøverndepartementet er interessert i en uttalelse fra vår side.

Riksarkivaren ser i det store og det hele positivt på kulturminneutvalgets utredning om en ny kulturminnepolitikk og de forslagene som utvalget fremmer. I sin høringsuttalelse vil Riksarkivaren knytte an til Miljøverndepartementets ønske om tilbakemeldinger på spørsmål om utredningens mål, strategier og virkemidler favner hovedelementene i det som bør bli den nye og framtidsrettede kulturminnepolitikken.

Riksarkivaren er enig i utvalgets vektlegging av gode økonomiske rammevilkår i arbeidet med kulturminner og kulturmiljøer og behovet for samordning og samarbeid. Utover den sektoren som utredningen eksplisitt trekker inn, nemlig museumssektoren, ser Riksarkivaren et grunnleggende behov for samarbeid og samordning med ulike typer arkivinstitusjoner på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå. Konkret etterlyser Riksarkivaren en utredning om forholdet mellom arkiv og kulturminner, nettopp med henblikk på å videreutvikle perspektiver på en helhetlig miljø- og ressursforvaltning omkring kulturminner, og å utnytte den samlede kompetansen og kapasiteten på en best mulig måte, til beste for kulturarven.

Forholdet mellom arkiver og kulturminner er komplekst, og Riksarkivaren kan på ingen måte komme med en fyllestgjørende fremstilling om dette forholdet her, men bare antyde viktige elementer i dette.

For det første faller alle typer arkivmateriale inn under definisjonen av begrepet kulturminne i kulturminnelovens § 2, fordi de er levninger etter og beretninger om menneskelig virksomhet. Arkivloven definerer begrepet arkiv som "dokument som vert til som lekk i ei verksemd" og begrepet dokument som "ei logisk avgrensa informasjonsmengd som er lagra på eit medium for seinare lesing,

lyding, framsyning eller overføring”. Begrepet dokument omfavner på denne måten bl. a. papirdokumenter, elektroniske databaser, fotografier, filmer og lydfestinger.

For det andre kan arkiver inneholde grunnleggende dokumentasjon om kulturminner, når en for eksempel tenker på muligheter til oppsporing, grunnlag for fredning, restaurering og kontekstualisering (fortolkning) av kulturminner. Dokumentasjonen i arkivene kan berøre ulike dimensjoner, som for eksempel juridiske, økonomiske og tekniske. Når det gjelder offentlig arkivmateriale (dvs. statlig, kommunalt og fylkeskommunalt materiale) som dokumenterer forhold omkring kulturminner, vil dette være sikret i og med at dette må avleveres til Arkivverket, kommunale eller fylkeskommunale arkivinstitusjoner. Når det gjelder privat arkivmateriale, finnes det ingen avleveringsplikt og dermed store muligheter for at dokumentasjonen går tapt.

I Riksarkivet har vi en rekke eksempler på at privatarkivene inneholder dokumentasjon av helt avgjørende betydning i forhold til nasjonale kulturminner, for eksempel innen fartøyvern og vern av tekniske og industrielle kulturminner. Slik inneholder privatarkivet etter Vesteraalens Dampskibsselskab (VDS) blant annet tegninger og teknisk-historiske opplysninger om skipene ”Børøysund”, ”Hestmanden” og ”Finnmarken”.

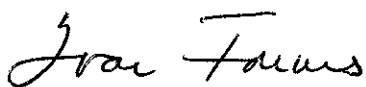
Så vidt Riksarkivaren kjenner til, har Stortinget bevilget et beløp på flere titalls millioner kroner for vern og restaurering av fartøyene. Det var imidlertid ikke avsatt øremerkede midler for oppsporing og bevaring av dokumentasjon om fartøyene, for eksempel med henblikk på restaureringsarbeidet. Når arkivet etter VDS likevel ble bevart, skyldes dette mer eller mindre tilfeldigheter. Det var intet systematisk samarbeid omkring vernet av dokumentasjonen, og det var ikke Miljøverndepartementet eller Riksantikvaren, men Riksarkivaren som tok initiativ til redningen av arkivet. Etter at VDS fusjonerte med konkurrenten Ofotens Dampskibsselskab i 1987, ønsket ikke de nye eierne ikke å ta hånd om det gamle arkivmaterialet. Materialet lå bokstavelig talt hulter til bulter, rundt omkring i selskapets ulike bygg og anlegg i Stokmarknes, utilgjengelig for eventuelle brukere. Spesielt i de eldre sakene fantes det mye rust, mugg og andre skader forårsaket av fuktighet. Materialet ville utvilsomt smuldret og mugnet bort i løpet av kort tid og dermed vært tapt som dokumentasjon omkring de nevnte fartøyene.

Riksarkivaren vil gjerne understreke at det ikke vil være vanskelig å finne lignende eksempler fra andre nasjonale, regionale og lokale arkivinstitusjoner, selv om det konkrete eksemplet er hentet fra Riksarkivets bestand av privatarkiver.

På bakgrunn av disse betraktningene vil Riksarkivaren foreslå følgende:

1. Det bør utvikles strategier på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå for å samordne verneplanarbeid (bevaringsplanarbeid) i forhold til norske kulturminner innen arkiv-, biblioteks- og museumssektoren samt mellom de ulike antikvarembetene. Også de respektive overordnede myndighetene bør trekkes inn i samordningen. ABM-utviklings rolle i denne sammenhengen bør også avklares nærmere.
2. Ved bevilgning av offentlige midler til kulturminner bør det øremerkes midler for kartlegging og vern (bevaring) av arkiver som inneholder grunnleggende dokumentasjon om kulturminnene.

Med hilsen

for John Herstad
riksarkivar

for Frank Meyer
avdelingsarkivar

rådgiver

Kopi: Kirke- og Kulturdepartementet
ABM-utvikling